

III CONGRÉS DE L'ICEA, "AGRICULTURA I QUALITAT AMBIENTAL A CATALUNYA".

PONÈNCIA IV: LA PAC I LES VARIACIONS EN L'ÚS DEL TERRITORI

COMUNICACIÓ: ESPAI RURAL/ESPAI AGRÍCOLA: DUALITAT PER ORDENAR

ANNA ROCA I TORRENT, GEÒGRAFA
RONDA FERRAN PUIG, 18
17001-GIRONA

ABSTRACT

EN L'OBJECTIU DE LOGRAR UNA COMPLEMENTARIETAT I UN EQUILIBRI DE FORCES ENTRE ELS ESPAIS OCUPATS PER CONCENTRACIONS URBANES I ELS RURALS -TANT PELS QUE ESTAN INMERSOS EN UNA RURALITAT INESTABILITAT PROVOCADA PER VARIABLES ALIENES AL SEU DESENVOLUPAMENT, COM LES ÀREES AGRÀRIES AMB UN ALT NIVELL D'ESPECIALITZACIÓ-, ES PRECISA D'UN ENFOC GLOBAL DEL TERRITORI. ES PROPOSA LA ARTICULACIÓ INTERDISCIPLINÀRIA DE LES DIFERENTS POLÍTIQUES, DEFINIDES PER ASSEGURAR LA VIABILITAT DE LA VERTEBRACIÓ TERRITORIAL AIXÍ COM DE LA SEVA PROJECCIÓ ESPACIAL.

PRIORITATS.-

A TRAVÉS DE LA URBANITZACIÓ DIFOSA I LA DESCENTRALITZACIÓ I ALHORA INTERDEPENDÈNCIA DE LES ACTIVITATS PRODUCTIVES, HA ANAT CANVIANT EL TERRITORI; PERÒ, ÉS LA TRANSFORMACIÓ FUNCIONAL DEL MEDI LA QUE ESTÀ INCIDINT DE MANERA DIRECTA EN L'EVOLUCIÓ I CONFORMACIÓ FUTURA DE LES ÀREES RURALS.

ELEMENTS GENERALS COM L'ADOPTACIÓ D'UNA POLÍTIKA AGRÀRIA INTERVENCIIONISTA -APLICACIÓ DE LA REFORMA DE LA PAC-, LA PLANIFICACIÓ DEL TERRITORI -PTGC, PEIN,...- DINS UN MARC GEOGRÀFIC AMPLI -A ESCALA DE LA U.E.-, SÓN VARIABLES QUE ACTUEN COM A MESURES CORRECTORES DEL PAISATGE I QUE CONTRIBUEIXEN EN EL DISSENY I MINORAMENT DE L'ESPAI RURAL.

AIXÒ NO OBSTANT, AQUEST ESPAI SEMPRE AMB UNA ARTICULACIÓ DE DEPENDÈNCIA JERÀRQUICA AMB EL SISTEMA URBÀ, PRESENTA DIFERENTS CATEGORIES SEGONS EL PES DE LES ACTIVITATS AGRÀRIES. AIXÍ, L'EXPECTATIVA DE CANVI D'AQUEST SÒL, VINDRÀ DONADA NO TANT SOLS PER UNA DEMANDA NOVA, COM ARA D'ACTIVITATS RELACIONADES AMB L'OCI, SINÓ QUE VARIABLES COM LA DISTÀNCIA O LA DISPONIBILITAT, O BÉ EL GRAU D'INCIDÈNCIA TECNOLÒGICA I LA DENSITAT POBLACIONAL, VERTEBREN LA SEVA GRADACIÓ ENTRE L'ÚS RURAL I L'AGRARI.

ARGUMENTS.-

LA NECESSITAT D'ORGANITZAR L'ESPAI DE MANERA HARMÓNICA AMB EL MEDI ESTÀ PRENEN FORÇA DINS EL CONTEXT COMUNITARI. LES TENDÈNCIES SOCIO-ECONÒMIQUES QUE AMENACEN EL FUTUR A CURT TERMINI DE LES ZONES AGRÀRIES FAN QUE CADA VEGADA ES PRESTI MÉS ATENCIÓ A LES ÀREES RURALS QUE ADQUIREIXEN UN VALOR ESTRATÈGIC QUE VA MÉS ENLLÀ DE LA CONTRIBUCIÓ DE L'ACTIVITAT ECONÒMICA I AL MATEIX TEMPS ES VAN DEFININT POLÍTIQUES QUANT A LA SEVA ARTICULACIÓ

TERRITORIAL.

A ESCALA COMUNITARIA I TAL COM QUEDA ESPECIFICAT EN EL DICTAMEN (93/ C 161/11) DEL COMITÉ ECONÒMIC I SOCIAL, JA S'HA COMENÇAT A VALORAR LA NECESSITAT D'ORDENAR L'ESPÀI DELS ÀMBITS EXTRAURBANS DOMINATS PER L'OCUPACIÓ DELS SEUS ACTIUS EN L'ACTIVITAT ECONÒMICA BASADA EN L'EXPLOTACIÓ DE LA TERRA I LA CURA DEL BESTIAR EN LES SEVES DISTINTES TIPOLOGIES ORGANITZATIVES, PERÒ A NIVELL GENERAL, FA FALTA UNA ESTRATÈGIA COORDINADA QUE ORIENTI AQUEST DESENVOLUPAMENT.

EN PRIMERA INSTÀNCIA MANCA UN APROFUNDIMENT GENERAL EN EL CONEIXEMENT DEL MÓN RURAL QUE ES PRETÈN INCIDIR. L'APLICACIÓ DE LA REFORMA DE LA PAC, QUE JA S'HA FET EFECTIVA EN LES DUES DARRERES CAMPANYES, EN EL SEU COMPONENT ESTRUCTURAL ESTÀ PROVOCANT UN CANVI EN LA FORMA I LA DIMENSIÓ DE LES UNITATS DE PRODUCCIÓ AGRÀRIES. A TRAVÉS D'UN SISTEMA D'AJUDES DIRECTES, AQUEST MODEL POLÍTIC ADOPTAT A LA Ú. E., AFAVORIRÀ L'ABANDONAMENT ROTATIU DE TERRES DE CULTIUS HERBACIS I AL MATEIX TEMPS TENDIRÀ A AMPLIAR LES ZONES FORESTADES, AIXÍ COM A UN LENT ALLIBERAMENT DE LA POBLACIÓ AGRÀRIA ENVELLIDA.

LA INCIDÈNCIA D'AQUESTA POLÍTICA I EL SEU CORRECTE DESENVOLUPAMENT HAURIA D'ANAR ACOMPANYADA D'UN SEQUIT D'ACTUACIONS A NIVELL SOCIAL QUE HAURIEN DE PERMETRE UNA MILLOR ADAPTACIÓ DE L'AGRICULTURA I SOBRETOT DELS AGRICULTORS I RAMADERS. EN REALITAT A PENES S'HAN ANALITZAT LES IMPLICACIONS TERRITORIALS QUE GENERARÀ I PER TANT LES POSSIBLES MODIFICACIONS EN LES RELACIONS SOCIALS DE PRODUCCIÓ QUE AQUESTA COMPLEXA VINCULACIÓ ENTRE ELS AGRICULTORS I LES INSTITUCIONS DEL SECTOR, ORIGINARÀ. EN AQUEST SENTIT, LA INFLUÈNCIA DE LES AUTORITATS LOCALS I SOBRETOT LES REGIONALS, EN LA PRESA DE DECISIONS DESPRÉS D'INVESTIGAR EL GRAU D'AFECCIÓ EN UN ÀMBIT RURAL O AGRARI CONCRET, POT ÉSSER DECISIVA.

PROPOSTA D'ACTUACIÓ.-

I.- MARC GENERAL

L'APLICACIÓ DE LA REFORMA P.A.C. BASADA EN ELS OBJECTIUS COM LOGRAR UN EQUILIBRI DEL MERCAT D'ALGUNS PRODUCTES HERBACIS, APROXIMAR ELS PREUS ALS DE LA CE PER ASSEGURAR LA COMPETITIVITAT I ESTABLIR UN SISTEMA DE RECOLZAMENT A LES RENDES DELS AGRICULTORS, I LA POSTA EN MARXA DE LES TRES MESURES D'ACOMPANYAMENT, PROVOQUEN DE MANERA CLARA UNA INCIDÈNCIA ESPACIAL EN L'EVOLUCIÓ DEL CAMP.

EN AQUEST SENTIT, CALDRÀ APROFUNDIR EN LES POSSIBILITATS DE FUTUR DE LA CRISI DEL MODEL AGRARI EXISTENT I AMB POC PROJECCIÓ DE FUTUR. L'ORDENACIÓ TURÍSTICO-NATURAL DIVERSIFICADA POT REDEFINIR LA FUNCIÓ D'ALGUNS ESPAIS RURALS QUE, O BÉ PER LES SEVES CARACTERÍSTIQUES MARGINALS, O BÉ PER L'EXISTÈNCIA DE RECURSOS SINGULARS PODEN REORIENTAR-SE I EVITAR UN DESEQUILIBRI IMMINENT. LA TERCIARITZACIÓ DE L'AGRICULTURA, ÉS A DIR, EL MANTENIMENT D'UNES FORMES TRADICIONALS AMB EL SOLAPAMENT A TEMPS

PARCIAL D'UNA ACTIVITAT COMPLEMENTÀRIA, POT FIXAR LA DEMOGRAFIA D'UNA ÀREA. L'ASSOCIACIONISME PER AFRONTAR LA COMERCIALIZACIÓ EN COMÚ D'UNS PRODUCTES COMPETITIVS POT RESOLDRE L'ORIENTACIÓ D'UN ESPAI AGRÍCOLA FINS ARA BASAT EN LA INCERTESA DE LES VENDES I MINORAR L'OSCIL·LACIÓ DELS PREUS. EN DEFINITIVA, I SEMPRE EVITANT LES SOLUCIONS INDIVIDUALS SOVINT DESVINCULADES DEL MARC GEOGRÀFIC DE REFERÈNCIA, CADA ÀREA, SEGONS LES SEVES PECULIARITATS SOCIO-ECONÒMIQUES PRECISA D'UNA SOLUCIÓ CONCRETA.

LES CIUTATS MITJANES, PER LES SEVES CARACTERÍSTIQUES, ESPAIS ON LES ACTIVITATS AGRÍCOLES, INDUSTRIALS I DE SERVEIS ES DONEN DE MANERA INTEGRADA EN EL MEDI I LES CONNOTACIONS DEMO-ESPACIALS NO PEQUEN D'EXAGERADES, SÓN LES ZONES ON SERIA MÉS PAUSIBLE CASAR EL MODEL ECONÒMIC AMB L'EQUILIBRI TERRITORIAL.

PER OBTENIR UN PLANEJAMENT GLOBAL ES PROPOSA A PARTIR D'UNA METODOLOGIA INTERDISCIPLINAR SOLAPAR LES DIFERENTS INTERVENCIÓNS SECTORIALS, QUE VETLLEN PER GARANTIR L'EQUILIBRI DELS ESPAIS; ENS REFERIM ALS MARCS NORMATIUS EXISTENTS (TOT I QUE SOM CONSCIENTS QUE EN CADA ÀREA DISPOSARÀ D'UN VENTALL PARTICULAR D'ESTUDIS PER LA SEVA ORDENACIÓ COM ARA, PLANS D'ACTUACIÓ COMARCAL, COMARCALS DE MUNTANYA, D'ORDENACIÓ MUNICIPAL, HIDROLÒGIC, DE CAMINS RURALS, D'ESTRUCTURES REGIONALS, ESTRATÈGICS...):

. EL PLA TERRITORIAL GENERAL DE CATALUNYA QUE ENCARA QUE PRETEN POTENCIAR I ORDENAR EL CREIXEMENT PER ASSOLIR NIVELLS DE RENDA I DE QUALITAT EN TOT EL TERRITORI, S'OBLIDA DE L'AGRICULTURA I DE LES ÀREES RURALS DES DEL PUNT DE VISTA PRODUCTIU, ESMENTANT-LO NOMÉS DES DE LA SEVA VESSANT D'OCUPACIÓ D'UN ESPAI SUSCEPTIBLE DE SER URBANITZAT I PER TANT PREVIAMENT ORDENAT.

. EL PLA D'ESP AIS D'INTERÈS NATURAL, QUE EN OPINIÓ DELS EXPERTS HA CLASSIFICAT DE MANERA INSUFICIENT LES ZONES A PROTEGIR, PERÒ ÉS UNA EINA DE CONSERVACIÓ D'ESP AIS, I QUE HA DE GENERAR PELS 144 ESP AIS DIBUIXATS PROPOSTES D'ACTUACIÓ INDIVIDUALITZADA DINS EL CONTEXTOS GEOGRÀFICS MÉS AMPLIS.

. EL PLA DIRECTOR DE POLÍTICA AGRÀRIA I PESQUERA DE CATALUNYA, LLIBRE DE TEXT DE LES ÀREES AGRÀRIES DEL PRINCIPAT, AMB PROPOSTES D'ACTUACIÓ I VALORACIONS SECTORIALS DE LES PRODUCCIÓNS AGRÀRIES.

I PARAL·LELAMENT ELABORAR UN CONJUNT D'ESTUDIS SECTORIALS I PARCIAIS QUE RECOLZARAN LA NOSTRA INVESTIGACIÓ:

- INVENTARIAR I CARTOGRAFIAR EL PATRIMONI CULTURAL : MASIES, EDIFICIS ARQUITÈCTÒNICS D'INTERÈS, ESGLÉSIES, ERMITES, CASTELLS I RESTES MEDIEVALS, JACIMENTS ARQUEOLÒGICS...

- ANALITZAR ELS EFECTES TERRITORIALS DE L'APLICACIÓ DE LA REFORMA DE LA PAC, ELEMENT MODIFICADOR DE LES RELACIONS SOCIALS AGRÀRIES TRADICIONALS I EN DARRERA INSTÀNCIA DELS USOS AGRARIS.

EN DEFINITIVA ES TRACTA D'ELABORAR UNA ANÀLISI APROFUNDIDA QUE PLASMI LA REALITAT RURAL I AGRÀRIA A TRAVÉS D'UN ESTUDI

MINUSIÓS DE LES OPORTUNITATS QUE OFEREIX LA NORMATIVA I FER UN INFORME DE LES CARACTERÍSTIQUES GEOGRÀFIQUES, NATURALS, AIXÍ COM DE LES SEVES POSSIBILITATS I ORIENTACIONS FONAMENTANT-SE EN UNA PLANIFICACIÓ DINS UN MARC GEOGRÀFIC EXTRACOMARCAL, ON EL TRACTAMENT DEL MEDI FÍSIC I LA SEVA PROJECCIÓ ESPACIAL PRENGUI CARÀCTER PRIORITARI. LA SOBREPOSICIÓ CARTOGRÀFICA D'AQUESTS DIVERSOS ELEMENTS CIRCUMSCRIURÀ ELS ESPAIS RURALS ALS QUALS S'HA DE FER ESPECIAL ATENCIÓ PER LA SEVA MANCA D'ORIENTACIÓ FUNCIONAL, EN AQUEST SENTIT, SERÀ NECESSÀRIA LA CREACIÓ D'UNA INSTITUCIÓ LLIGADA ALS GRUPS DE DESENVOLUPAMENT LOCAL, QUE AGLUTINI TOTS ELS ASPECTES RELATIUS A L'ESPAI RURAL I LA SEVA PROSPECTIVA, I QUE ELABORI UN PLA PREVENTIU DE L'ORDENACIÓ DEL SÒL I DE LES ACTIVITATS AGRÀRIES.

2.- MARC GENÈRIC

LES COMARQUES GIRONINES I EN CONCRET LA REGIÓ II, DISPOSA DE CIUTATS MITJANES ORDENADES SENSE PROCESOS D'URBANITZACIÓ IMPACTANTS, AMB UNS INDICADORS DE COMPORTAMENT DEMO-ESPACIAL AFALAGADORS SOBRETOT EN LES PERIFÈRIES URBANES I AMB UN CONJUNT DE VALORS NATURALS DISTINTS QUE PODEN GENERAR UNA DINÀMICA CLARA PER LA PLANIFICACIÓ DEL SÒL NO URBANITZABLE I QUE SÓN ELS PARCS NATURALS DELS VOLCANS D'ÒLOT, ELS AIGUAMOLLS DE L'EMPORDÀ, LES ALBERES I EL MONTSENY-GUILLERIES.

AQUÍ LA DIFERENCIACIÓ ENTRE ELS ESPAIS RURAL I AGRARI ÉS ÒBVIA NO PAS PER LA MARGINACIÓ DELS ÀMBITS RURALITZANTS, SINÓ PER L'ALT NIVELL D'INNOVACIÓ TECNOLÒGICA DEL VENTALL DE PROCESOS PRODUCTIUS AGRARIS DIVERSIFICAT.

A MÉS, LES TRES QUARTES PARTS DEL TERRITORI ES TROBA INCERIT EN DOS OBJECTIUS DE LA POLÍTICA ESTRUCTURAL EUROPEA (EL 45 % EN L'OBJECTIU 5 B) I EL 30 % EB EL 2), I PER TANT AMB PRIORITATS DE DESENVOLUPAMENT I ALHORA AVANTATGES ECONÒMICS QUE CAL APROFITAR PER ASSOLIR LA SEVA CORRECTA ORDENACIÓ.

NO OBSTANT AIXÒ, CALDRÀ FER ÈNFASI AL SISTEMA URBÀ DE LA CIUTAT DE GIRONA. AQUESTA MINI-ÀREA METROPOLITANA MEREIX UNA ESPECIAL ATENCIÓ PERQUÉ ES TROBA DINS D'UN ESPAI CONFORMAT PER ELEMENTS NATURALS QUE DESTAQUEN PEL SEU ALT VALOR SINGULAR, ENS REFERIM A LES GAVARRES, A VALL DEL LLÉMENA I AL SISTEMA LACUSTRE DEL PLA DE L'ESTANY.

HI HA UNA NECESSITAR CADA VEGADA MÉS URGENT D'ORDENAR L'ESPAI RURAL QUE ESTÀ SOFRINT ALTERACIONS, I SI AQUESTES NO S'INCEREIXEN DINS UN CONTEXT GENERAL DE L'ACTIVITAT I DE L'ENTORN SOCIAL, PODEN GENERAR I INCENTIVAR DESEQUILIBRIS QUE EN DEFINITIVA SÓN GREUGES COMPARATIUS DEL TERRITORI I DE LA SEVA POBLACIÓ. AQUEST NOU SISTEMA RURAL HA D'ESTAR COMPOSAT PELS PROPIS RECURSOS (EN PART FINS ARA OCIOSOS, EN PART ALTAMENT PRODUCTIUS DONADA L'ACUSADA VINCULACIÓ DE L'AGRICULTURA I EL CAPITAL INDUSTRIAL DINS EL CONTEXT DEL SISTEMA AGRO-ALIMENTARI GIRONÍ) I QUE CAL POSAR-LOS EN ÚS D'ACORD AMB ELS VALORS DEMANDATS PER LA SOCIETAT URBANA.

BIBLIOGRAFIA.-

- BENELBAS, L. (1981), "LA TEORIA DE LA LOCALITZACIÓ AGRÀRIA COM A EXPLICACIÓ DE L'AGRICULTURA CATALANA. LA INFLUÈNCIA DEL FENOMEN URBÀ" A ECONOMIA AGRÀRIA DE CATALUNYA, PÀG. 197-208.
- DICTAMEN (93/C 161/11) DE 14 DE JUNY DE 1993 DEL COMITÈ ECONÒMIC I SOCIAL DE LA COMUNITAT ECONÒMICA EUROPEA, SOBRE LA NECESSITAT D'ORDENAR L'ESPAI DELS ÀMBITS EXTRAURBANS. PATRONAT PRO EUROPA, DELEGACIÓ DE GIRONA.
- ETXEZARRETA M. (1987) EL DESENVOLUPAMENT RURAL INTEGRAT, COL·LECCIÓ QUADERNS RURALS, NÚM, 2, BARCELONA, CASA DE LA CARITAT-IMPREMTA ESCOLA.
- LOWE P. ET ALII (1993), CAMBIO TECNOLÒGICO Y MEDIO AMBIENTE. PROCESOS Y REESTRUCTURACIONES RURALES. SÈRIE ESTUDIOS DEL MAPA, MADRID, GRÀFICAS MONTERREINA.
- MINISTRAL M. I ROCA A., (1993), LA VALL DEL LLÉMENA, UNA RURALITAT PER ORDENAR, AJUNTAMENT DE SANT GREGORI.
- PLA DIRECTOR DE POLÍTICA AGRÀRIA I PESQUERA DE CATALUNYA, DARP (1993), BARCELONA, DEPARTAMENT D'AGRICULTURA, RAMADERIA I PESCA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA.
- PLA D'ESPAYS D'INTERÈS NATURAL, DECRET 328/1992 DE 14 DE DESEMBRE (DOGC 1714, 1-3-1993).
- TULLA, A., (1991), "L'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL DE LES ACTIVITATS AGRÀRIES" A GEOGRAFIA UNIVERSAL, VOL, 2, LA POBLACIÓ, L'ECONOMIA.
- VEGARA, A. (1994), "LA EXPERIÈNCIA DE LAS DOT DEL PAÍS VASCO. BREVE SÍNTESIS DEL CONTENIDO DE LAS DIRECTRICES DE ORDENACIÓN DEL TERRITORIO", PONÈNCIA PRESENTADA AL IV CONGRÈS DE SCOT SOBRE PLANIFICACIÓ REGIONAL A EUROPA, CELEBRAT A REUS, 19-20 DE MARÇ DE 1994.
- VIDAL MATÉ (1994), "LO QUE VALE LA TIERRA" A EL PAÍS, 3-4-1994.